N 122

Seat No. A 0 0 9 3 2 4

2020 XI 21 1030 -N 122 - MARATHI (COMPOSITE) (A) (SECOND OR THIRD LANGUAGE) (M)

Time : 2 Hours **(Pages 11)** **Max. Marks : 40**

कृतिपत्रिकेसाठी सूचना :—

(1) सूचनेनुसार आकलनकृती व व्याकरण यामधील आकृत्या काढाव्यात.

(2) आकृत्या पेननेच काढाव्यात.

(3) उपयोजित लेखनातील प्रश्नांसाठी (सूचना, निवेदन) आकृतीची आवश्यकता नाही. तसेच या कृती लिहून घेऊ नयेत.

(4) स्वच्छता, नीटनेटकेपणा व लेखननियमांनुसार लेखन याकडे जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे.

विभाग-1 : गद्य

1. **(अ) उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :**

(1) 'मुख्याध्यापक' हे उत्तर येईल असा प्रश्न तयार करा. 1

वयाच्या नवव्या वर्षी मी या शाळेत गेले. गावातलेच वांदिले गुरुजी मुख्याध्यापक होते. पांढरेशुभ्र धोतर, त्यावर नेहरू शर्ट व डोक्यावर पांढरी टोपी असा त्यांचा पोशाख होता. वडिलांनी माहिती सांगितली. वांदिले गुरुजींनी माहिती लिहिली. अण्यार्जीचा त्यावर अंगठा घेतला आणि माझी शाळा सुरू झाली. शाळेत

P.T.O.

Scanned by CamScanner

नाव घातलं, तरी म्हशी सांभाळायला जावंच लागायचं. सकाळी शाळा भरायच्या वेळी मला घंटा ऐकू येत असे. मला शाळेत जावंसं वाटायचं; पण जाता येत नसे. सकाळी ७ ते ९ वाजेपर्यंत व नंतर ३ ते ५.३० पर्यंत अशी दोन वेळा शाळा भरायची. सकाळची शाळा मला सापडत नसे. म्हशी चारायला गेलं, की शाळेजवळ खालच्या बाजूला जो छोटा डोह होता, त्यात म्हशी डुंबत बसत.

(2) **उत्तरे लिहा :**

(*i*) लेखिकेच्या शाळेची वेळ. 1

(*ii*) म्हशी डुंबण्याचे ठिकाण. 1

(3) **स्वमत :** 3

सिंधुताईंना शिकण्याची खूप तळमळ होती, हे पाठाच्या आधारे पटवून द्या.

(आ) **उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :**

(1) **चौकटी पूर्ण करा :** 2

(*i*) आर्की कागदावर काढत असलेली आकृती – [ ]

(*ii*) दगडाचा रंग – [ ]

शेजाऱ्याला वडील आणखीही काही सांगत राहिले असते; पण तेवढ्यात आर्कीची आई तिथे आली. आपल्या मुलाला कुणी हसलेले, बोललेले तिला खपत नव्हते. ती ताडकन आर्कीच्या वडिलांना म्हणाली, "तुम्ही आधी बाजारात जा पाहू.

Scanned by CamScanner

जा, बकरीचे दूध आणा. पोरे सकाळपासून उपाशी आहेत. दूध नाही मिळाले तर मध आणा, जा."

बायकोचा तो अवतार पाहून आर्कीच्या वडिलांनी काढता पाय घेतला. पुन्हा आर्कीने कागदात तोंड खुपसले व तो कागदावर वृत्तचित्ती वगैरे काढू लागला. समोरच्या रस्त्यावरची वर्दळ वाढत होती. ऊन सणसणीत तापू लागले होते. एकदम जोरजोरात आरडाओरड ऐकू आली, म्हणून आर्की रस्त्यावर गेला. पाहतो तो काय, एका भल्यामोठ्या काळ्या दगडाभोवती सारे जण गोळा झाले आहेत. हातवारे करत आहेत. दगडाभोवती त्या लोकांनी खड्डा खणलेला होता.

(2) कधी ते लिहा : 2

(*i*) आर्कीच्या वडिलांनी काढता पाय घेतला –

(*ii*) आर्की रस्त्यावर गेला –

(3) आकृती पूर्ण करा : 2

आर्कीच्या आईला आपल्या मुलाविषयी न खपणाऱ्या बाबी

Scanned by CamScanner

विभाग-2 : पद्य

2. (अ) कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(1) (*i*) केकतीच्या झाडावर उगवणारे फूल 1

(*ii*) नारळ बाहेरून दिसतो 1

केकतीला कांट्याचे वेढे।
भितरीं निपजती केवडे।
तैसें साधूचे शब्द गाढे।
परोपकारालागीं॥

फणस सर्वांगीं कांटवले।
भितरीं महा गोडीनें कोंदले।
तैसें साधुहृदय जालें।
बोधासंगें परियेसा॥

नारळ कठीण दिसे बाहेर।
भितरीं खोबरें अरुवार।
तैसें साधूचें अंतर।
बोधें वोसंडले॥

ऐसा सद्‌गुरुशीं धरा भाव।
तो कैसा करावा उपाव।
शेखमहंमद सांगती सेव।
सभे श्रोत्यांप्रती॥

Scanned by CamScanner

(2) दिलेल्या पंक्तीचा सरळ अर्थ लिहा : 2

फणस सर्वांगीं कांटवले।

भितरीं महा गोडीनें कोंदले।

(आ) कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(1) उत्तरे लिहा :

(*i*) कवीने जपायला सांगितलेली गोष्ट – 1

(*ii*) सर्वदूर ललकारी देण्यासाठी वापरावयाचे साधन – 1

हा देश माझा याचे, भान जरासे राहू द्या रे ॥धृ॥

हा उंच हिमालय माझा, हा विशाल सागर माझा
ह्या गंगा, यमुना, शेती, धरती, बागबगीचा माझा
अभिलाषा यांची धरिता, कुणी नजर वाकडी करता
या मरण द्यावया, स्फुरण आपल्या बाहू पावू द्या रे ॥१॥

जे हात उत्सुकलेले, दगडांच्या वर्षावाला
रोखा ते, लावा कार्याला, या देशाच्या प्रगतीला
हे बंद करा उत्पात, थांबवा आपुला घात
सामर्थ्य न जावो व्यर्थ, काहिसा अर्थही येऊ द्या रे ॥२॥

Scanned by CamScanner

जरी अनेक अपुले धर्म, जरी अनेक अपुल्या जाती
परी अभंग असू द्या, सदैव अपुली माणुसकीची नाती
द्या सर्व दूर ललकारी, फुंकारे एक तुतारी
संदेश रोष जे, द्वेष मनातील वाहून जाऊ द्या रे ॥३॥

(2) **दिलेल्या पंक्तीचा सरळ अर्थ लिहा :** 2

जरी अनेक अपुले धर्म, जरी अनेक अपुल्या जाती
परी अभंग असू द्या, सदैव अपुली माणुसकीची नाती.

विभाग-3 : भाषाभ्यास

3. (अ) **व्याकरण घटकांवर आधारित कृती :**

(1) **सूचनेनुसार सोडवा :**

(*i*) सुमेरा शाळेत जात आहे. (काळ ओळखा) 1

(*ii*) मी विद्यापीठ गेटमधून गेलो. (भविष्यकाळ करा) 1

(2) खाली दिलेले वाक्प्रचार व त्यांचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवा : 2

वाक्प्रचार	अर्थ
(*i*) निर्धार करणे	(अ) आश्चर्यचकित होणे
(*ii*) थक्क होणे	(आ) सक्ती करणे
	(इ) निश्चय करणे

Scanned by CamScanner

(आ) भाषिक संपत्तीवर आधारित शब्दसंपत्ती :

(1) खाली दिलेल्या शब्दांचे समानार्थी शब्द लिहा : 1

(*i*) नदी

(*ii*) सत्य

(2) खाली दिलेल्या शब्दातील अक्षरांपासून स्वतंत्र **दोन** अर्थपूर्ण शब्द तयार करा : 1

वजनदार

(3) खाली दिलेल्या शब्दांमधून अचूक शब्द ओळखून लिहा : 1

निणर्य/निर्णय/निरणय/नीर्णय.

(4) खाली दिलेल्या विरामचिन्हांची नावे लिहा : 1

	विरामचिन्हे	विरामचिन्हांची नावे
(*i*)	?	—
(*ii*)	!	—

Scanned by CamScanner

विभाग-4 : उपयोजित लेखन

4. (अ) खालील निवेदन वाचा व त्याखालील कृती सोडवा : 4

• चित्रकला वर्ग •

कालावधी १५ मे ते ३० मे

'असरा' कलारंग तर्फे

चित्रकला वर्गाचे आयोजन.

माफक दर

• संपर्क •

श्री अबुल असरार हामीद

जयहिंद नगर मानकापूर, पुणे.

भ्रमणध्वनी – ९५९५००१११२

मेल आयडी – asrapune@gmail.com

साजीद/सलमा खान

(1) विद्यार्थी या नात्याने चित्रकला वर्गात प्रवेश देण्याची विनंती करणारे पत्र आयोजकांना लिहा.

किंवा

(2) विद्यार्थी या नात्याने चित्रकला वर्गातील मार्गदर्शनाबद्दल आयोजकांचे आभार माणणारे पत्र लिहा.

Scanned by CamScanner

(आ) खालीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा : 4

(*i*) **कथालेखन :**

एक कोळी – मोठा मासा – राजाला भेट – लबाड पहारेकरी – मिळकतीचा अर्धा भाग मागतो – कोळी मान्य करतो – राजासमोर हजर – राजा किंमत विचारतो – चाबकाचे वीस फटके – आधी पहारेकऱ्याला – मग दहा कोळ्याला – राजाला आश्चर्य – कोळ्याचा खुलासा – पहारेकऱ्यालो शिक्षा – कोळ्याला बक्षीस.

(*ii*) **गद्य आकलन :**

खालील उतारा वाचून **एका** वाक्यात उत्तर येईल असे **चार** प्रश्न तयार करा :

विचाराने एखादी गोष्ट समजून दिली की ती माणसाला पटते. समजावून देण्याऐवजी भय दाखवून, मार देण्याची भीती दाखवून पटवण्याचा प्रयत्न केला, तर भीती निर्माण होते; भीती न दाखवावी; तर माणूस स्वच्छंदी बनतो. सिंहाचे बळ त्याच्या दातांत आहे. हत्तीचे सामर्थ्य सोंडेत आहे. गाई-बैलांची शक्ती

Scanned by CamScanner

त्यांच्या शिंगात आहे, तसे मानवाचे सर्वस्व कोणते-तर माणसाची शक्ती, ती त्याच्या बुद्धीत आहे. निर्बुद्धपणाने वागून तो आपले सामर्थ्य न ओळखेल तर आपली शक्ती तो गमावून बसेल. माणसाच्या या बुद्धिसामर्थ्यालां नीट मार्गावर ठेवण्यासाठी जो प्रयत्न केला जातो तो सत्याग्रह किंवा सत्यदर्शन!

(*iii*) खालील मुद्द्यांच्या आधारे 'शालेय भांडार' ची जाहिरात तयार करा.

मुद्दे — शालेय भांडार — शालेय उपयोगी सर्व वस्तूंची विक्री — सवलतीचे दर — विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

(*iv*) तुमच्या शाळेत साजरा झालेल्या २६ जानेवारी या राष्ट्रीय सणाची बातमी तुमच्या शब्दांत लिहा.

(इ) निबंधलेखन :

खालीलपैकी कोणत्याही **एका** विषयावर निबंधलेखन करा : 4

(*i*) **वर्णनात्मक :**

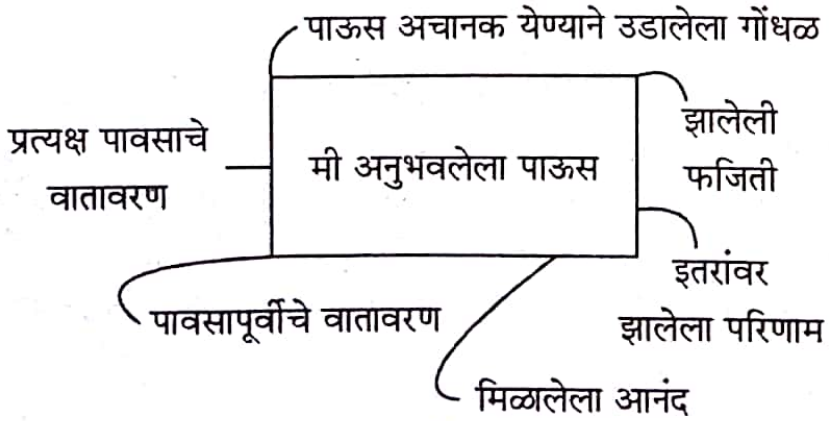

Scanned by CamScanner

(*ii*) **आत्मकथन :**

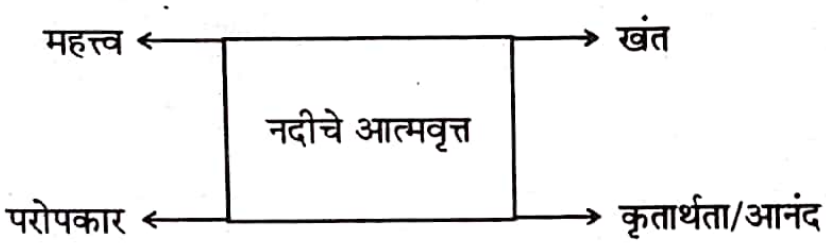

Scanned by CamScanner